

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет української й іноземної філології та журналістики

Кафедра англійської філології та світової літератури імені професора Олега
Мішукова

Формування медіакультури на уроках англійської мови

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка II курсу 251-М групи

Спеціальності 014.02 Середня освіта
(англійська мова та література)

Освітньо-професійної (наукової) програми
Середня освіта (мова і література
(англійська)

Самець Вікторія Вікторівна

Керівник: доц. Базилевич Н.В.

Рецензент: Корж С.С., стейкхолдерка,
директорка Херсонської гімназії #6

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
 РОЗДІЛ I: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ	
1.1 Сутність поняття «медіакультура» та його функції.....	7
1.2 Моделі розвитку медіа культури.....	12
1.3 Кореляція понять медіакультура, медіаграмотність та медіаосвіта.....	18
 РОЗДІЛ II: ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	
2.1 Процес розвитку особистості учня за допомогою ЗМІ та ЗМК.....	25
2.2 Впровадження медіаосвітніх вправ у проектній діяльності на уроках англійської мови.....	29
2.3 Вправи направлені на аналіз візуальної інформації.....	37
 ВИСНОВКИ	 45
 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	 48
 ДОДАТКИ	 51

ВСТУП

Актуальність дослідження. У даний час навколо нас розгортається справжній круговорот подій і новин, який став доступним завдяки мережі Інтернет і засобам масової інформації в цілому, які, у свою чергу, стали настільки поширені і доступні завдяки сучасним технологіям, котрі дуже швидко розвиваються. Таким чином, саме життя диктує сучасній людині свої правила. Сьогодні просто необхідно володіти навиками фільтрування інформації, що надходить, сприймати її критично. Цьому необхідно навчати з дитинства.

Сучасні діти з раннього віку опановують численні сучасні пристрої і занурюються у віртуальну реальність, де підпадають під вплив безлічі різних інформаційних ресурсів, але, незважаючи на регулярний контакт з медіа, дуже часто діти не вміють критично вибирати потрібну, корисну і в той же час безпечну інформацію. Незважаючи на всю корисність, в Інтернеті є безліч ресурсів, що дають помилкову, небезпечну інформацію, яку діти можуть прийняти за справжню. Це може привести як до банальної неграмотності дитини, так і нашкодити її психіці і здоров'ю.

Сучасний світ диктує нові правила, тому вчитель повинен вміти нестандартно та критично мислити, вміти пристосовуватися до нових умов життя, що висувають певні вимоги до кваліфікаційної компетентності вчителя. Головна ціль навчання англійської мови – це формування особистості, у якої є розуміння і досвід рідної та іншомовної культури, володіння комп'ютерними технологіями та готовність критично мислити і жити в нових умовах модерного інформаційного суспільства. Процес оновлення та інформатизації мовної та мовно-культурної освіти передбачає не лише використання таких технологій у звичному навчанні, а істотну та ґрунтовну перебудову всієї системи освіти, включаючи кардинальні зміни структури та організації навчального процесу,

формування нових методологічних та лінгводидактичних концепцій, розробку оновлених педагогічних технологій навчання у закладах освіти.

Це зумовлено тим, що особистість XXI ст. оточена інформацією, що надходить з різноманітних медіаджерел усіх типів: газети, журнали, радіо, телебачення та Інтернет. Потужний потік медіаінформації відбивається у формуванні думки та точки зору кожної людини. Це відноситься і до вчителя англійської мови, тому, роблячи висновок з вищевказаного, можна сміливо говорити про те, що використання інноваційних медіаосвітніх технологій, що дають нові можливості та перспективи взаєморозуміння у процесі вивчення нового матеріалу, є одним з першорядних складових професійної компетентності вчителя та викладача англійської мови. Адже він має доступ до автентичних матеріалів мас-медіа, а отже коректно може скористатися цією можливістю для пошуку інформації та отримання нових знань, умінь і навичок, їх зберігання та передачі, а також може вільно орієнтуватися в сучасному інформаційному потоці.

Проблеми формування професійно-педагогічної підготовки розглядалися у багатьох дослідженнях в Україні та за кордоном. Зокрема, це наукові праці Н.М. Бібік, С.В. Будак, Н.І. Запрудського, Н.В. Кузьміної, А.О. Вербицького та ін. У їхніх роботах компетентність поєднана з рівнем освіченості фахівця, увага акцентується на необхідності розробки питань підвищення професійної компетентності вчителя.

В.П. Безпалько, М.В. Кларін, Г.К. Селевко пов'язують вирішення проблеми професійного розквіту з технологічними аспектами навчання, а Л.М. Мітіна, Б.В. Авво, А.Г. Карпова розглядають проблеми формування компетентності майбутніх фахівців.

Професійну компетенцію також розглядають як одну зі сходинок професіоналізму, тобто як систему певних знань, умінь та навичок, необхідних вчителю під час педагогічної роботи (С.Б. Єлканов, В.І. Журавльов, І.А. Зазюн,

А.К. Маркова, Т.В. Новикова, В.В. Радул), а також як спосіб відтворення задачного апарату діяльності викладача (О.І. Міщенко, В.О. Сластьонін, Л.Ф. Спирін).

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Проблематика дослідження безпосередньо пов'язана із науково дослідною темою кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова Херсонського державного університету «Вплив лінгвальних та екстралінгвальних чинників на формування фахівців з іноземних мов у сучасному мультикультурному просторі» (Державний реєстраційний номер 0117U003763)

Метою роботи є вивити методичні основи формування медіакультури на уроках англійської мови у 9 класі.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких **завдань:**

- розглянути сутність понять медіакультура, медіаграмотність та медіаосвіта;
- охарактеризувати їх кореляцію, взаємопроникнення та взаємозалежність;
- проаналізувати роль учителя у розвитку медійної грамотності учня та показати можливості педагога у широкому спектрі медіа культури;
- створити власні вправи та завдання для розвитку навичок критичного мислення в учнів, відділення фактів від суджень, вміння розрізняти пропаганду, маніпуляції та звичайні новини.

Об'єкт дослідження – це формування медіакультури в учнів 9 класу.

Предмет дослідження – це методичні основи формування медіакультури на уроках англійської мови.

Методи дослідження. У теоретичній частині роботи використано метод класифікації для визначення ступеня розробки питання у сучасній науці, а також метод порівняння під час дослідження понять медіакультура, медіаосвіта та медіаграмотність, емпіричний метод опису для пояснення важливості

питання медіаосвіти сучасного вчителя англійської мови. У практичній частині вжито методи аналізу та узагальнення розглянутих питань, а також створено нові вправи.

Новизна роботи полягає в розробці комплексу вправ для розвитку медіакультури учнів 9 класу на уроках англійської мови.

Практичне значення одержаних результатів. Результати наукового дослідження можуть бути використані для підготовки курсів і спецкурсів з медіакультури, а також на заняттях у школі.

Апробацію результатів дослідження здійснено на VIII Міжнародній науково-практичній конференції «PRIORITY DIRECTIONS OF SCIENCE AND TECHNOLOGY DEVELOPMENT» 18-20 квітня 2021 р. у м. Києві, III Міжнародній науково-практичній конференції «TOPICAL ISSUES OF MODERN SCIENCE, SOCIETY AND EDUCATION» 3-5 жовтня 2021 р. у м. Харкові та VI Міжнародній науково-практичній конференції «TOPICAL ISSUES OF MODERN SCIENCE, SOCIETY AND EDUCATION» 1-3 листопада.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

1.1 Сутність поняття «медіакультура» та його функції

Медіакультурою називають культуру сприйняття і створення соціальними групами та соціумом у цілому комплексу інформаційно-комунікаційних механізмів, знакових систем, технологій комунікації, пошуку, збирання, створення і передачі інформації. На особистісному рівні медіакультура – це здатність особистості продуктивно взаємодіяти зі ЗМІ, адекватно поводитися в інформаційному потоці, здійснювати ціннісно-вольову рефлексивну регуляцію інформаційної поведінки. [1]

Медіакультура - тип культури інформаційного суспільства, що є посередником між суспільством і державою, соціумом і владою. Вона поєднує у собі різні види аудіовізуальних засобів. Попри активне використання дефініція до сих пір не отримала енциклопедичного статусу.

Сам термін медіа (від латинського "media", "medium" , що означає посередник) набув поширення у ХХ столітті і використовувався для позначення явищ "масової культури", "масової комунікації" та «масової інформації». Канадський філософ, соціолог, культуролог та літературний критик М. Маклюен один із перших, хто почав ним користуватися в контексті власних досліджень для того, щоб відмічати різноманітні засоби масової комунікації (ЗМК).

Медіакультурний простір наразі існує не тільки завдяки виробленню та розповсюдженню образів - це лише один зі складових елементів, що робить його можливим, - але й завдяки циклу "повідомлення - залучення до комунікації". Тке залучення до спілкування – це одночасно умова і результат споживання повідомлення, а створення повідомлення стає умовою і результатом

такого залучення. Простіше кажучи – це взаємний обмін "інформацією" та "інтересами». Адже з одного боку, населення (аудиторія) можуть називати корисними та актуальними ті інформаційні месенджи, котрі, на їхню думку, мають певне відношення до них самих, і саме на них вони "виявляють попит". Але з іншого боку, створення медійного продукту спирається не тільки на залучення інтересу публіки, а й спонукається реальними інтересами, наприклад це політичні чи економічні інтереси товариств, груп, спілок, інстанцій та громадян.

Медіакультура визначається інтенсивністю інформаційного потоку (телебачення, радіо, газети, журнали, кіно, відео, комп'ютерна графіка, інтернет). Усе це відноситься до способів та прийомів комплексного освоєння людиною навколишнього простору в його соціальних, моральних, побутових, психологічних, художніх та інтелектуальних аспектах.

Дослідниця Н. Кирилова називаю медіакультуру «сукупністю інформаційно-комунікативних засобів, що вироблені людиною у ході культурно-історичного прогресу та впливають на утворення і організацію суспільної свідомості та соціалізації особистості». [2]

Варто зазначити, що медіакультура спрямована на розмиття рубежів традиційних академічних дисциплін. Тобто медіакультуру можна сприймати як візуальну тактику для розуміння реакції індивідів та соціальних груп на візуальне середовище (візуальні та аудіовізуальні матеріали, що оточують нас, їх канали, за допомогою яких вони можуть впливати на населення). Таким чином медіакультура змогла вийти за академічні кордони та застосовується людьми щодня, іноді навіть не усвідомлено. Тому кожна особа будь-якого віку та статусу має знати та розуміти явище медіакультури, вміти його застосовувати для перевірки достовірності даних, критично мислити та оцінювати інформацію задля того, щоб не бути обдуреними

маніпулятивними аудіовізуальними матеріалами, з котрими вона може стикатися у будь-якому місці.

Вчений-педагог та спеціаліст з медіаосвіти Федоров визначає медіакультуру як «сукупність матеріальних та інтелектуальних цінностей у сфері медіа, а також історично визначена система їх відтворення та функціонування в соціумі; щодо аудиторії «медіакультура» може бути системою рівнів розвитку особистості людини, здатної сприймати, аналізувати, оцінювати медіатекст, займатися медіаторчістю, засвоювати нові знання в сфері медіа». [4]

У цьому ракурсі можна побачити, що зміст медіакультури тут розкривається через розуміння культури та її традиційне визначення. Такий підхід до дослідження без сумніву можливий: не можна розглядати та вивчати медіакультуру, не звертаючись до культури як такої, адже більшістю дослідників відзначається, що медіакультура за своєю сутністю не лише близька з культурою, а й є важливою складовою її системи. Так, дослідник інформаційного суспільства Н. Коновалова розглядає медіакультуру як грань культури та уточнює її зв'язок з медіааспектом усіх видів життєдіяльності людей у суспільстві. [5]

У загальних рисах медіакультура як соціокультурний феномен може трактуватися в широкому і вузькому розумінні. У широкому розумінні – це соціальне середовище, що активно комунікує за допомогою символічного обміну, який реалізує взаємодію між різними підсистемами суспільства. У вузькому розумінні медіакультура – це «механізм культурної діяльності, що актуально виявляється в кожному когнітивному акті, за допомогою медіальних і символічних форм реалізує внутрішні образні репрезентації, які відтворюють на сенсорному рівні об'єкти зовнішнього світу, і формує ті взаємозв'язки, в яких одиничне стає елементом цілісної системи, знаходячи форму впорядкованості в

процесі духовного осягнення і тлумачення буття, формує сполучну тканину соціуму». [3]

Розглядаючи своєрідність функціонування медіакультури, варто відзначити, що вчені виділяють такі її функції:

– інформативна (культура сама по собі є носієм інформації, внаслідок цього стає можливим збір, накопичення і примноження інформації, а отже медіакультура – соціальна інформація, яка зберігається і накопичується за допомогою знакових засобів) [2];

– комунікативна (тісно пов'язана з інформативною функцією; за її допомогою відбувається обмін інформацією у різних контекстах);

– ідеологічна або нормативна (медійна культура несе відповідальність за процес соціалізації індивіда, набуття ним соціального досвіду, норм, понять, знань, які відповідають певному суспільству);

– функція релаксації, або розважальна функція (це відноситься до потреби кожної людини у відпочинку; медіа дає різні засоби для релаксації та дозвілля: комп'ютерні ігри, відео, кіно, телешоу, музика тощо);

– креативна (дає можливість для освоєння і перетворення світу, навколишнього життя, задовольнити власну допитливість в якій-небудь сфері; за допомогою інформації людина отримує знання й осмислює їх);

– інтеграційна (культура сприяє об'єднанню певного народу, вона забезпечує збереження того, що накопичила державою, створює зв'язок між поколіннями);

– посередницька (медіакультура є соціальним посередником, котрий створює зв'язок між структурами суспільства).

Сьогодні медіакультура являє собою цілісну систему, яка сформувала свій медійний простір, функціонування якого забезпечується обміном інформацією. Медійний простір неабияк впливає на культурні, соціальні та психологічні цінності, продукуючи і модулюючи установки людської поведінки. Як

специфічна галузь культури, медійна культура підпорядковує собі «культуру передачі інформації і культуру її сприйняття; може виступати і системою рівнів розвитку особистості, здатної сприймати, аналізувати, оцінювати будь-який медійний текст, займатися медіаторчістю, отримувати нові знання за допомогою медіа». [6]

Сьогодні передача інформації є надзвичайно різноманітною, оперативною та глобальною завдяки мультимедійним та мережевим засобам комп'ютерних технологій. За допомогою преси, радіо, телебачення інформація істотно впливає на сучасне суспільство. Вона не тільки заповнює людське дозвілля, не лише виховує, навчає і розважає, але й серйозно впливає на її мислення, та світосприйняття. Засоби масової інформації та комунікації залучають людину до участі в суспільному житті, сприяють її самоствердженню та самоусвідомленню, розвитку, освоєнню різних соціальних ролей тощо. Вона регулює прагнення і вчинки людини, пропонує можливості для оцінок чужих дій та життя суспільства. Сучасні інформаційно-комунікативні технології, а саме супутникове і цифрове телебачення, відео, комп'ютерний та стільниковий зв'язок, Інтернет та інші, змінюють медійне середовище та суттєво впливають на масову свідомість, на всі види культури, на функціонування бібліотек, театрів, кінотеатрів, музеїв. Варто зазначити, що вплив медіакультури на розвиток особистості вирізняється всебічним характером: медіакультура може впливати на інтелект, емоції, формуванню та зміну світогляду, креативного і критичного мислення, різноманітних аспектів естетичної свідомості. Медіакультура передбачає розвиток в особистості певних вмінь та навичок:

- тлумачити інформацію;
- розуміти її суть;
- підкреслювати адресну спрямованість;
- бачити головне в інформаційному повідомленні;
- шукати певну інформацію у різних джерелах;

- трансформувати інформацію (її обсяг, форму, знакову систему тощо);
- помічати помилки та неточності в інформації, вміти аргументовано виправляти їх;
- приймати різні точки зору на одну тему або проблему і знаходити підтвердження на користь і проти них;
- встановлювати зв'язки між повідомленнями;
- формувати власну думку щодо змісту повідомлення; вміти довести правоту своєї точки зору щодо проблеми.

Значення медіакультури, як способу пізнання людиною навколишнього середовища в його соціальних, інтелектуальних, моральних, художніх, психологічних аспектах, в суспільстві з часом набуває все більшого значення та важливості. Її інтенсивний розвиток активно впливає на суспільну свідомість.

1.2 Моделі розвитку медіакультури

Зосереджуючи увагу на активному розвитку інформаційно-комунікативних процесів та інноваційних відкриттях, що стосуються медіасфери, можемо говорити про наявність перспективних напрямів розвитку медіакультури, а отже медіаосвіти та медіаграмотності. Інформаційний світ розвивається, саме тому сучасні школярі та молодь повинні бути забезпечені правильною підготовкою до результативної особистої реалізації, зберігаючи при цьому власне психологічне здоров'я та психологічну атмосферу в колективі.

Знаходячись у стані постійних перетворень та змін, медійна культура приймає на себе впливи різноманітних інновацій, стає часткою глобальної інформаційної сітки. Стає можливим не лише взаємопроникнення різних медіа та їх інтеграція, а й зрощення з мережею Інтернет. Медіа зростаються з усіма сферами сучасного суспільства та створюють зв'язок між виробником і

споживачем. Це може відбуватися завдяки рекламі. Відбувається також поєднання ЗМІ з інформаційними системами та освітніми мережами (імейл, форуми, конференції, тренінги тощо).

Інформаційне середовище поступово змінюється, і ці зміни є динамічними та архіактивними. Ми повинні вміти так само динамічно розвиватися і йти в ногу з часом, щоб орієнтуватися в сучасному медійному процесі. Саме тому важливим залишається питання оснащення людини певними необхідними знаннями. Відповіддю на такі виклики стало поширення та стрімкий розвиток у багатьох державах світу таких галузей, як медіапсихологія, медіапедагогіка, медіаосвіта.

Система медіакультури розвивається і виступає не лише потужним засобом інформації, культурних і освітніх контактів, а є інтегруючим фактором соціальної модернізації різних сфер життєдіяльності. На даний момент майже всі науки, що пов'язані з вивченням взаємодій у соціумі, відчувають потребу в інформації і змушені вивчати закономірності її утворення та функціонування. При цьому медіакультура є комплексним засобом пізнання навколишнього середовища в соціальному, інтелектуальному, моральному, художньому, психологічному та педагогічному аспектах.

Сьогодні в освіті та науці активно відбуваються процеси модернізації та глобалізації, а тому зростає важливість інтелектуальної діяльності, набувають важливого значення освітні послуги, що реалізуються за допомогою ЗМІ та ЗМК в якості складових медійної культури. Проблему розвитку медіакультури і її функціонування в освіті розробляли М.М. Бахтін, В.С. Библер, Ю.М. Лотман, Е.В. Бондаревська, А.А. Погоничів, Ю.Д. Далаева, Д.В. Залагаєв, Н.Б. Кирилова, Н.А. Коновалова, Г.К. Селевко, В.В. Серіков, А. В. Федоров, Н.Ю. Хлизова, Т.В. Харлампова, А.В. Шариков, О.В. Шликова і багато інших дослідників.

Не дивлячись на популярність проблеми, процеси модернізації освітньої сфери характеризуються більш прискореною інформатизацією сучасної вищої

школи, зростанням оснащення ІКТ, що відкриває нові перспективи для дослідження можливостей впровадження медіакультурних та медіаосвітніх технологій в процес навчання. Це посилює наукову зацікавленість до розвитку медіакультури людини в умовах отримання освіти.

У сучасній педагогіці медіакультура особистості позиціонується як динамічна диспозиційна система розвитку особистості людини, котра вміє сприймати, аналізувати, оцінювати медійний текст, займатися медіаторчістю і засвоювати щось нове зі ЗМІ. Завдяки теоретичному аналізу, з'явилася можливість виділити основні функції медіакультури: інформаційну, комунікативну, нормативно-ідеологічну, релаксаційну, креативну, інтеграційну, посередницьку, політичну, управлінську.

Перша функція медіакультури полягає в тому, що вона, виступаючи носієм соціальної інформації, в зв'язку з процесами комп'ютеризації та розвитку комп'ютерної техніки являє собою особливий тип інформаційного процесу, сукупність інформаційно-комунікативних засобів.

Відповідно до теорії діалогу культур, саме функція спілкування сприяє актуалізації розуму спілкування (діалогу) культур, тим самим інтенсифікуючи соціальний прогрес [16]. Медіакультура дає багато можливостей для людської комунікації за допомогою багатого розмаїття друкованих, візуальних та аудіовізуальних засобів, включаючи сучасне супутникове телебачення, комп'ютер та Інтернет.

Нормативна або ідеологічна функція зосереджує медіакультуру як найважливіший принцип соціалізації людини, сприяє засвоєнню соціального досвіду, знань, вмінь, навичок, норм, ідеалів, цінностей, звичаїв і традицій, відповідних певному суспільству або соціальній групі [17].

За потребу особистості в розслабленні та відпочинку відповідає релаксаційна функція. Невід'ємною частиною сучасної медіакультури є розважальна галузь – це телепередачі, кіно, серіали, мультфільми, ігри тощо.

Креативна функція медіакультури полягає в освоєнні і перетворенні світу.

Посилаючись на інтеграційну функцію, можна говорити про прагнення до збереження культурної спадщини, національних традицій, історичної пам'яті. Це створює зв'язок між поколіннями, об'єднує народи, соціальні групи, держави, що є потужним фактором інтеграції різних культур [17].

Посередницька функція медіакультури проявляється в тому, що медіакультура, як соціальний посередник, встановлює зв'язки між структурами суспільства, між індивідом і суспільством, між індивідами як такими.

Політична функція медіакультури реалізується в її посередницькій ролі між суспільством і державою, між владою та особистістю. Медіакультуру та ЗМІ не дарма вважають «четвертою владою», з огляду на потужну, багатосторонню і масштабну владу медіа над почуттями людей і суспільною свідомістю. Так, на думку С.М. Гуревич, ЗМІ - це «дуже значна сила, що виражає громадську думку і впливає на реальну владу, іноді навіть обмежує її можливості» [8].

Впливаючи на світогляд, на формування особистості, медіакультура може розширювати кордони «безпосереднього досвіду» людини, адже вона містить в собі значний розвивальний і освітній потенціал, який при належній реалізації забезпечить становлення особистості - «емоцій, інтелекту, самостійного творчого і критичного мислення, світогляду, естетичної свідомості (сприйняття, умінь художнього аналізу та ін.)» [18, с. 11], а також активізацію знань, одержуваних у процесі освіти. Медіакультуру можна розглядати як спосіб і засіб маніпуляцій свідомістю (індивідуальною та громадською), при цьому медіа можуть стати і найпотужнішим провідником педагогічного впливу [17].

Якщо говорити про освіту як про умову збереження і розвитку культури, то медійна освіта – це напрямок в педагогіці, що виступає за вивчення аудиторією закономірностей масової комунікації (преси, телебачення, радіо, кіно, відео і т.д.). З освітньої точки зору формується мета медіаосвіти - розвиток

медіакультури шляхом вивчення основних принципів, прийомів і правил діяльності в медійному світі. При цьому до основних завдань сучасного медіаосвіти відносять: підготовку молодого покоління до існування в сучасному інформаційному просторі, до сприйняття різної інформації; навчання людини розуміння і усвідомлення наслідки її впливу на психіку; оволодіння способами комунікації за допомогою невербальних форм спілкування з долученням технічних засобів [3].

Об'єктивно розвиток медіакультури особистості учня відбувається в умовах діалогу культур. Виходячи з розуміння, що рівень розвитку медіакультури особистості учня, який проявляється в культурі його діяльності, поведінки, комунікації і мислення, формується на основі взаємодії в інформаційному суспільстві, яке, згідно з Н.А. Коноваловою, включає аксіологічний, технологічний і особистісно-творчий компоненти, які призводять до розвитку суб'єктів соціальної взаємодії [19, с. 52]. На рівні соціальних систем медіакультура є свідомо сформованим середовищем медійної культури, сукупністю знаково символічних, нормативно-ціннісних і функціонально-поведінкових підсистем соціальної взаємодії суб'єктів.

Медіакультура представляє комунікаційний процес, від час якого ми спостерігаємо обмін культурною інформацією, під час якого вона надає багато можливостей для процесу спілкування між людьми, маючи неабиякий вплив на специфіку цього процесу. В.С. Біблер зауважує, що це сприяє інтенсивному розвитку соціального прогресу.

Засоби масової комунікації – розгалужена система друкованих, візуальних та аудіовізуальних коштів, включаючи сучасне супутникове телебачення, комп'ютер і Інтернет - один з чинників практичної реалізації теорії «діалогу культур». Вони актуалізують, згідно визначення В.С. Біблера, розум спілкування (діалогу) логік, спілкування (діалогу) культур, виступаючи в якості

транслятора культурних цінностей і основних світоглядних установок особистості, формуючи як індивідуальне, так і суспільну свідомість [16].

Медіаосвітній простір школи є результатом взаємної роботи медіа та освіти. Школа, будучи соціокультурним інститутом, формує цілий ряд специфічних факторів, що мають вплив на розвиток медіакультури особистості учня. Тут можна виділити суб'єкт, засоби, зміст і умови медіакультурного простору навчального закладу. Під суб'єктом медіаосвітнього простору ми розуміємо носія медіакультури, котрий здійснює соціальну взаємодію за допомогою медійних ресурсів. Суб'єктами можна назвати вчителів та учнів, які беруть участь в організації медіаосвітнього простору, і між якими складається особливий стиль взаємин у нових медіакультурних умовах.

Засоби медіаосвітнього простору наукових та освітніх осередків являють собою систему технічних і програмних засобів зберігання, обробки, передачі інформації, яка може забезпечити швидкий доступ до інформації та здійснює освітні комунікації, а також є третім учасником інформаційно-освітнього процесу.

Змістовну частку медійного простору школи складають медіатексти, тобто твори, поширювані через ЗМІ. Вони представляють центральне джерело інформації в процесі освіти.

Умови відображають організацію педагогічного впливу щодо покращення та модернізації системи освіти, що сприяє формуванню в учнів професійних компетенцій і максимальної індивідуалізації їх навчання через залучення до активної медіадіяльності.

Н.Б. Кирилова [5] в структурі медіакультури виділяє такі складові, як культуру передачі інформації, культуру її сприйняття, а також систему рівнів розвитку суб'єкта. Зважаючи на такий комплекс, можна розглядати індивідуальний рівень медіакультури особистості учня з позиції передачі інформації, до того ж як з метарівня, так і рівня медіаосвітнього простору

школи. Безумовно, медіакультура особистості школяра є продуктом медіакультури соціальних систем різного рівня, які, виступаючи в ролі інститутів медіакультурної соціалізації індивіда, забезпечують його безконфліктне включення в уже існуючі ієрархії медіа культури.

1.3 Кореляція понять медіакультура, медіаграмотність та медіаосвіта

Поняття медіакультури, медіаграмотності та медіаосвіти нерозривно поєднані один з одним та знаходяться у постійному взаємозалежному зв'язку.

До медіакультури відносять комплекс інтелектуальних та матеріальних цінностей медійної сфери та порядок їх історичного відновлення і функціонування в соціумі. Стосовно аудиторії, "медійна культура" або "аудіовізуальна культура" є рядом етапів розвитку особистості людини, котра може сприймати, аналізувати, оцінювати медійний текст, займатися медіаторчістю, отримувати різноманітні вміння та навички у медійній сфері. До того ж це комплекс інформативно-комунікативних засобів, знакових систем, складових культури спілкування, пошуку, збирання, створення і передачі інформації, а також культури її сприйняття суспільством. Що стосується особистісного рівня, то тут медіакультура розуміється як можливість особистості результативно взаємодіяти зі ЗМІ та правильно поводитися в інфомедійному просторі. [7]

Процес, що забезпечує формування у населення медіакультури, отримав назву медіаосвіта. Вона гарантує підготовку людини до безпечної та результативної взаємодії із сучасною системою ЗМІ. Сюди належать такі медіа:

- традиційні (преса, радіо, кіно, телебачення)
- новітні (мережа інтернет, мобільна телефонія) [7]

Сьогодні дефініція поняття «медіаосвіта» є у якійсь мірі заплутаною та невизначеною для різних держав та різних наукових спільнот. Наприклад, у

Сполучених Штатах Америки терміни «медіаграмотність» та «медіаосвіта» можуть використовуватися в якості синонімів, до того ж «медіаграмотність» є більш знайомою для населення. [8]

Якщо говорити про західних та українських експертів, то вони розділяють ці поняття.[9] Медіаграмотність вони називають результатом медіаосвіти. А вже під медіаосвітою мається на увазі застосування ЗМІ та ЗМК в педагогіці. Навчання критичному міркуванню є головною ціллю такого навчання.

У вітчизняній педагогічній практиці медіаосвітою називають частку навчального процесу, що направлена на розвиток в суспільстві медійної культури. Це підготовка особистості до безпечної та результативної роботи із сучасною системою ЗМІ, враховуючи усі види медіа.

Сьогодні існує нагальна потреба в медіаосвіті і вона має декілька причин. До першої відносимо постійний страх заборони чи натиску на ЗМІ, спотворення та знецінення інформації в країнах, що розвиваються.

До другої причини належить поява великої кількості цифрових каналів та майданчиків обміну інформацією, на яких вона може бути розповсюджена з незаконними цілями.

Важливу роль у створенні та поширенні медіаосвіти відіграє ЮНЕСКО, апелюючи до статусу ЗМІ як «інструментів активної участі громадян у суспільному житті». Документально, медіаосвіта бере свої початки з Грюнвальдської Декларації 1982 року та Глобального альянсу за партнерство у сфері ЗМІ 2013 року. Вона окреслює користування ЗМІ для доступу до інформації, її визнання та оцінки, а також продукування та використання інформації. [10]

Впровадженням медіаосвіти займаються медіапедагоги. Сюди відносять усіх працівників системи освіти, а саме вчителів, викладачів, вихователів, бібліотекарів, працівників медіашкіл, медіастудій та медіаорганізацій. Звичайно всі вони обов'язково повинні бути компетентними з цієї теми. [7]

Також існує спеціальна галузь педагогіки «Медіапедагогіка». Це наука про медіаосвіту і медіаграмотність, яка розкриває закономірності розвитку особистості в процесі медіаосвіти.

Наразі затверджено «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні», продовжується Всеукраїнський експеримент з масового впровадження наскрізної медіаосвіти у педагогічну практику, медіаосвітній компонент впроваджено у стандарти початкової освіти, професійної, зокрема педагогів, створюється велика кількість громадських організацій, що проводять конференції та тренінги, практикуються наукові дослідження, що стосуються різних феноменів масової комунікаційної психології, кіберсоціалізації дітей та молоді, цифрової безпеки школярів тощо. Але, залишається невирішеним питання узгодженості дій різних суб'єктів медіапросвіти усіх верств населення.

Що стосується медіаграмотності, то вона є частиною медіаосвіти, що дозволяє користувачам і споживачам аналізувати медіамесенджи. Медіаграмотність вчить всюди, де це потрібно, виділяти цензуру, пропаганду, односторонність, з розумінням сприймати й аналізувати інформацію з будь-яких джерел, розділяти реальність та онлайн середовище, розуміти вигадки, фейки і види контролю, корінь проблеми та причини таких дій, осмислювати структурні елементи, які так чи інакше можуть вплинути на інформацію (власник медіа, фінансування, економічні або політичні інтереси тощо.)

Також медійною грамотністю називають рівень медіакультури, котрий може бути досягнений медіаосвітою. Цей рівень стосується навичок роботи з інформаційно-комунікативною технікою, вмінь виражати себе і комунікувати, використовуючи ці медійні засоби. [11, с. 22] До «агентів» медіаграмотності належить комплекс знань, навичок та вмінь, котрі допомагають суспільству сприймати, аналізувати, критично оцінювати і продукувати інформаційні повідомлення будь-яких жанрів для будь-яких ЗМІ (преса, радіо, телебачення,

Інтернет), а також усвідомлювати важелі медіадіяльності в суспільстві, та їхній неабиякий вплив. [12]

Зазвичай дослідники визначають медіаграмотність як результат медіаосвіти. Канадський вчений та теоретик з медійної освіти Крістофер Ворсноп характеризує її як здатність до дослідження, трактування та продукування медійних текстів. Американський вчений Роберт К'юбі зазначає, що медіаграмотністю є здатність практикувати, аналізувати, оцінювати та передавати інформаційні месенджи. [11, с. 23-24]

У 2003 році ЮНЕСКО опублікувала результати опитування Олександра Федорова (вчений-педагог, спеціаліст з медіаосвіти, кінокритик), згідно з яким медіаграмотність трактується науковцями у таких варіаціях :

1. «Світоглядна позиція, спрямована на те, щоб людина була активною та медіаграмотною, великою мірою здатною до сприйняття, створення, аналізу й оцінки медіатекстів, розуміла соціокультурний та політичний контекст функціонування медіа у сучасному світі, розуміла кодові та репрезентаційні системи, використовувані медіа; а життя такої людини у суспільстві та світі пов'язане з громадянською відповідальністю. Відповідає характеристиці, даній Міжнародною енциклопедією соціальних і поведінкових наук. Її підтримують 57,69 % голосів.

2. Рух, який має допомогти людям розуміти, створювати і оцінювати культурну значущість аудіовізуальних та друкованих текстів. Медіаграмотний індивідум, яким повинна мати можливість стати кожна людина, здатен аналізувати, оцінювати і створювати друковані та електронні медіатексти. Відповідає характеристиці Патрисії Ауфдергайд та Чарльза Файрстоуна. Її підтримують 61,54 % голосів.

3. Здатність використовувати, аналізувати, оцінювати і передавати повідомлення у різних формах. Відповідає характеристиці Роберта К'юбі. Її підтримують 46,15 % голосів

Насамперед теорія медіаграмотності (за згодою понад 50 % експертів) належить до теорії розвитку критичного мислення / критичної автономії / демократичного мислення; а також трактується як культурологічна теорія, соціокультурна теорія і семіотична теорія. Більшість експертів вважають найприйнятнішим синтетичний шлях медіаосвіти, що веде до медіаграмотності через інтеграцію медіаосвіти в обов'язкові дисципліни шкіл і вузів з автономними спецкурсами, факультативами або гуртками.» [13]

Медіаосвіта – це складова частина прав кожної людини планети на свободу слова та самовираження і права на інформацію, Її можна назвати знаряддям підтримки свободи та демократії. До того ж, ЮНЕСКО радять усім країнам додати медіаосвіту в свої державні навчальні плани. Вони впевнені, що медіаосвіта відноситься до основних прав громадянина й обов'язково повинна мати довічний характер.

У Паризькій програмі ЮНЕСКО надано більше 10 рекомендацій з медіаосвіти, а саме :

- розповсюдити медіаосвіту на початковому етапі підготовки викладачів,
- формувати результативні педагогічні методики,
- зібрати гуртки осіб, котрі мають інтерес до медіаосвіти в освітній та соціальній сфері,
- практикувати довічну медіаосвіту.

Медіаграмотність є базовою частиною політики в інформаційній сфері, вона має поширюватися усім суспільством, для можливості використання ЗМІ у корисному та творчому планах. Такі ідеї були підкреслені у резолюції Європейського парламенту у 2008 році.

Що стосується медіаосвіти, то зазначено, що вона повинна бути елементом формальної освіти, що доступна кожному учню, обов'язковим компонентом навчальної програми у школі. Варто знати, що Європарламент надав рекомендації Єврокомісії щодо внесення в програму навчання вчителів обов'язкових модулів з медіаосвіти.

Відповідно до напрацювань Віденської конференції, медіаосвіта — складова базових прав кожної людини в будь-якій державі на свободу слова та на доступ до інформації. Медіаосвіта тут розкривається як інструмент розбудови та дотримання демократії. Помічаючи певні невідповідності між сенсом та розповсюдженням медіаосвіти в різних державах, учасники секції «Освіта для медіа та цифрової доби» Віденської конференції запропонували впровадження узгоджених навчальних курсів як у національних освітніх програмах, так і у вторинній, неформальній та самостійній освіті. Учасники зазначили цілі медіаосвіти :

- Медіаосвіта допомагає розширити культурний досвід народу (використовуючи друк, зображення, аудіо, анімації та відео).
- Завдяки новітнім технологіям, медіаосвіта допомагає державам демонструвати їхні культури та традиції іншим державам.
- Медіаосвіта породжує допоміжні можливості для кожного громадянина та дає змогу мати доступ до ЗМІ людям з різними потребами та різними можливостями.
- Медіаосвіта займає високу позицію у питанні здатності громадян правильно оцінювати та реагувати на інформаційні повідомлення щодо соціальних та політичних перепетій, воєнних подій, природних катаклізм, екологічних катастроф тощо.
- За обставин, коли доступ до електронних і цифрових технологій відсутній або він частково обмежений, медіаосвіта може триматися на будь-яких доступних їм технологіях і формуватися під впливом наявних контекстів.

За результатами Віденської конференції ЮНЕСКО, медійна освіта пов'язана з опануванням усіх медіакомунікативних технологій. Насамперед, вона охоплює друковане слово, графіку, звук й рухомі зображення. Медіаосвіта повинна покращувати рівень медіакомпетентності або медіаграмотності, котра являє собою комплекс мотивів, можливостей, знань, вмінь та навичок.

Отже, поняття медіакультури, медіаосвіти та медіаграмотності є взаємозалежними і безперервно корелюють між собою. Медіакультура це більш широке поняття, що веде за собою усі інші другорядні дефініції, без знання яких ми не можемо рухатися далі у вивченні медіа та у засвоєнні знань і вмінь про очищення власного інформаційного потоку. [12, с.6-10]

РОЗДІЛ II

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1 Процес розвитку особистості учня за допомогою ЗМІ та ЗМК

Однією з найпоширеніших та найактуальніших педагогічних проблем сьогодні є всебічне дослідження впливу засобів масової інформації та масової комунікації на школярів, адже вони залишаються найбільш чутливою категорією щодо негативного впливу медіа. Захищати від такого негативного впливу медіа та допомагати брати від них лише користь можуть допомогти батьки та вчителі. Але ступінь поганого впливу та загрози через неправильне використання ЗМІ батьки часто недооцінюють. Тому здебільшого відповідальність за правильну взаємодію учнів зі ЗМІ та ЗМК варто брати педагогам.

Неправдива інформація, інтернет знайомства, поява залежності від комп'ютерних та телефонних ігор, залучення до різних гуртків і сект, розвиток агресії, безсердечності та жорстокості, пригнічення родинних цінностей – усе це можна віднести до загроз, що чекають на дітей та підлітків, котрі невміло користуються технічними можливостями та нерозбірливо послуговуються медіа. Варто пам'ятати, що беззахисними перед великої кількості брехні та «промивання мозку» є не тільки підлітки, а й молодь та доросле населення. Але медіа мають негативний вплив лише на тих, хто не вміє ними користуватися, хто не може критично мислити та відділяти потрібну інформацію від інформаційного бруду. Адже ЗМІ окрім того надають доступ до модернової науково-технічної й освітньої бази, вони роблять навчання та працю значно легшими, підтримують глобальний розвиток дистанційного навчання; без них є неможливою сучасна діагностика в медицині, освіті та вихованні, а також проведення педагогічних експериментів, опитувань, проведення активного

відпочинку, купівля та продаж. І це ще не весь перелік галузей використання сучасних ЗМІ, саме тому суспільство має їх не викреслювати, а вчитися ними правильно користуватися та сприймати їх; з їх допомогою створювати цінні продукти, втілювати ідеї у життя. Зростає необхідність у розвитку медійної грамотності у школярів та в їх родинях, тобто в оволодінні певною кількістю знань, навичок та вмінь роздільно, критично, правильно, відповідально сприймати, аналізувати, оцінювати інформаційні повідомлення будь-яких жанрів і видів, а також розуміти й аналізувати непрості процеси функціонування ЗМІ, їхній вплив на різні соціальні верстви населення кожної країни.

У структурі медіаосвіти існує декілька складників :

- вивчення самих медіа, їх історії та принципу дії;
- навчання завдяки медіа при їх активному щоденному використанню;
- навчання для медіа: вивчення мови медіа, дослідження їх традицій і символів; продукування власних комунікативних продуктів; вміння доцільно використовувати ЗМІ. [15]

Не дивлячись на актуальність медіаосвіти для сучасної особистості, зокрема в освітніх та наукових закладах, більшість учнів та батьків не розуміють її мету та завдання. Іноді це стосується і вчителів у школах. І хоч ми живемо в період технічного розвитку, але діти та дорослі ще не повністю опанували медіа та їх можливості, а також способи протистояння негативному впливу ЗМІ та ЗМК.

Вплив ЗМІ на школярів та його наслідки залишаються актуальною проблемою сьогодення. У наукових дослідженнях експертів щодо впливу ЗМІ підтверджується результативність навчання та виховання «через екран». Завдяки доцільно створеному тексту та рухомій або нерухомій картинці, діти та підлітки можуть одержувати будь-які знання, розвивати зацікавленість та формувати переконання. [15]

Накопичувальний вплив вважається одним із найефективніших. Спеціально дібрані фільми мають можливість правильно впливати на покращення поведінки учня та ліквідацію певних відхилень. Вони можуть виховати чуйність, доброзичливість, емпатію, допомогти подолати агресію та жорстокість. Для проведення такої роботи ЗМК повинні пройти ґрунтовну підготовку, а саме зосередити увагу на визначенні й реалізації виховних та освітніх цілей програм для школярів.

Для такого позитивного впливу на розвиток учнів можна використовувати мультфільми та фільми, що транслюються іноземною мовою. Таким чином, вирішуються проблеми формування доброзичливості та різних чеснот школярів, а також це супроводжується вивченням іноземних слів та закріпленням знань з читання, вимови, говоріння чи письма тощо. Спеціально створені анімації та відео допоможуть розвивати учнівські навички з іноземної мови, адже діти навчаються і виховуються, споглядаючи передачі з екрану.

Відомі телепередачі здатні змінити звичний режим дня дитини. Нариклад, під час трансляції футбольних матчів у містах порожніють вулиці. Можна сміливо говорити про появу медійної фази культурного життя народу. Вивчаючи вплив телебачення на дітей, науковці не дійшли односторонніх висновків стосовно цієї проблеми. Одні називають такий вплив негативним, а інші бачать позитивні наслідки (розвиток уподобань, формування гуртків, зосередження уваги родини). Але незалежно від прийнятої ідеї, все ж таки варто робити підбір передач, а не дивитися все.

Якщо композиція та загалом сюжет відео чи фільму доцільно продумані, ЗМІ допоможе розвинути мовні та літературні інтереси дитини, залучити її до активної участі у конкурсах, олімпіадах. Винятково важливою є селекція програм, тобто правильний вибір передачі, фільму чи мультфільму, враховуючи вік дитини, рівень психічного розвитку та перелік інтересів.

У цьому контексті зберігають актуальність поради видатного класика педагогіки В.Сухомлинського: «Дитяча душа не може вмістити безліч захоплень. Якщо дитина захопилася кінофільмами, якщо вона не може жити без того, щоб тричі на тиждень не відвідувати кінотеатр і щодня не сидіти біля телевізора, переживаючи разом з батьками перипетії фільмів низької художньої цінності – в її духовному світі утверджується поведінка невимогливого споживача, здатного задовольнитися щоденною порцією дешевих розваг. Попередження такої поведінки – дуже складна і нелегка річ. Місія вчителя – боротися за дитячі захоплення, тільки в цьому – шлях до ідеального уявлення про людську красу. Захоплення книжкою в поєднанні з людяністю всього буття дитини має стояти на першому місці, – це осереддя високоморальної поведінки й багатого духовного життя дитини» [14].

Медіaproграми мають стати невід'ємною частиною виховного та навчального процесу учня. Для цього батьки і педагогічний колектив мають розумітися на індивідуальних інтересах кожного школяра і брати це до уваги під час підбору передач або кіно. Після впровадження таких технологій у навчання, варто прослідковувати позитивні, або можливо і негативні зміни в розвитку дитини та в її зацікавленості навчальним предметом.

Медіа виконують дуже важливе завдання – вони можуть формувати цінності у дитини завдяки демонстрації правильних зразків поведінки на екрані. Коли книжки, журнали, фото чи відео викликають позитивні емоції у дитини – вони позитивно впливають на її особистість, можуть спонукати її до добрих справ, активізувати бажання вивчати іноземну мову. Спонукаючи до різноманітних переживань, ЗМІ провокують непрямий вплив на виховання дітей, на формування їх поведінки. Школярі можуть перейматися за долю головних та другорядних героїв кіносюжетів чи анімацій, тим самим розвивати свою емпатію та навички переживання за близьких. Тому твори, у яких образ персонажа ясно окреслений, мають сильніший моральний вплив. У формуванні

моральних цінностей педагога повинні враховувати ідеали та зразки поведінки, котрі діти сприймають з мас-медіа. Однак до цього часу проблемним є створення таких образів у літературі, сучасних фільмах. Зараз у мас-медіа добре відображені історичні постаті як ідеал для наслідування.

Отже, ЗМІ та ЗМК може виробляти продукцію, котра володіє значним виховним впливом. Проте для повного успіху виховання ще необхідна розмова на тему переглянутих програм батьків, учителів із учнями. Ми можемо говорити про необхідність медіаосвіти, а оскільки проблема формування медіаграмотності нова, то навчатися варто всім: учителям, батькам, учням, студентам педагогічних навчальних закладів.

2.2 Впровадження медіаосвітніх вправ у проектній діяльності на уроках англійської мови

На сьогоднішній день актуальною залишається проблема медіаосвіти та медіаграмотності, адже якість інформаційного потоку впливає на майбутнє кожного громадянина та держави загалом. Без отримання та аналізу такого потоку, людина жити не зможе, бо знаходиться під його впливом протягом усього життя.

Постановою Президії Національної академії педагогічних наук України було схвалено Концепцію впровадження медіаосвіти та медіаграмотності в Україні [1]. Активне введення у навчально-виховний процес вправ з медіаграмотності надають можливість учителю виробити різноманітні завдання та вправи на уроці іноземної мови, перетворити звичаний урок на життєвий, актуальний та комунікативно спрямований процес.

Розуміючи проникнення ЗМІ в усі сфери життя сучасної людини, постає необхідність навчити школяра самостійно отримувати знання, вміти в них орієнтуватися, критично мислити та послуговуватися такими знаннями у

власній життєдіяльності. У цьому можуть допомогти інтерактивні та інноваційні методики навчання, що є результативними для вивчення іноземної мови, допомагають виховати та розвинути особистість, підготувати її до дорослого самостійного життя.

Досягти значних результатів педагогічної діяльності викладач зможе, якщо буде постійно звертатися до компетентісно-орієнтованого підходу в освіті, додаючи до нього інтерактивну методику, вправи з медіаграмотності. Це покращить рівень знань дитини з іноземної мови. Працюючи над проектом, дитина креативно та творчо розвивається, користуючись звісно порадами та допомогою педагога. Загалом, дослідницька та проектна діяльність проходить декілька етапів від появи ідеї чи проблеми до отримання результату і презентації роботи.

Існує декілька методів такої діяльності:

- спостереження
- порівняння
- аналіз
- синтез
- формалізація
- оцінювання
- моделювання
- абстрагування

Практика медіаосвітніх вправ на уроці передбачає роботу на таких етапах, як вибір проблеми, перегляд завдань, розуміння шляхів вирішення, структуризація результатів, тести та завершення роботи. Вони є основою до проектного підходу у навчанні.

Постає проблема інтегрованого підходу запровадження медійної освіти у навчальний план. Сінді Шейбе та Фейз Рогоу говорять: «Вивчення медіаграмотності не є найкращим способом для навчання, ми не можемо радити

заміняти нею те, що вже нам відоме. Але освіта з медіаграмотності може знадобитися досвідченим педагогам, щоб вдихати нове життя у застарілі заняття. Це знову ж таки може бути результативним прийомом залучення учнів з різними вимогами в навчанні (диференційоване викладання) та тих учнів, у яких відсутня зацікавленість під час уроків. Нічого так не розпалює ідейність у вчителів як учні, що залучаються до того, що вони вчать» [11, с. 113].

Якщо говорити про підготовку педагога безпосередньо до певного уроку, то варто пам'ятати, що важливими є вибір типу медіа, від якого напряму залежить вибірка вправ та форма уроку. Сінді Шейбе та Фейз Рогоу рекомендують використовувати такі типи документів :

- сучасні та історичні;
- високотехнологічні та низькотехнологічні;
- масові й альтернативні;
- комерційні й незалежні;
- професійні і любительські;
- такі, що представлятимуть різні медійні жанри (наприклад, документальний фільм і драма, теленовини, аналітика, реаліті-шоу; гіп-гоп, кантрі, фолк та класична музика) та медійні форми (наприклад, аудіо, текст та відео)» [11, с. 120].

Варто не забувати про фіксацію медіаосвітніх цілей у плані роботи вчителя. Тобто, паралельно вказуються цілі з іноземної мови та з медіаграмотності. Коли є детальний опис того, які саме медіаосвітні технології використовуються та з якими цілями, вчитель не стикається з проблемами неточностей. За Сінді Шейбе та Фейз Рогоу: «Вправи з медіаграмотності можуть бути особливо ефективні для учнів із обмеженими знаннями англійської мови, бо вони надають можливість для інтеграції зображення в навчання» [11, с. 202].

Мережа Інтернет надає безліч можливостей для пошуку та підбору готових планів уроків з медіаграмотності, відеотекстів та аудіотекстів, сайтів новин, блогів та влогів. Так, реєструючись на австралійському сайті «Медіа Освіта» (Media Education) ми можемо знайти безкоштовні підбірки новин, статей та вправ з різноманітних тем.

У Сполучених Штатах Америки медійна освіта та грамотність вивчається у вигляді самостійного предмета й інтегрується в інші навчальні предмети. Наприклад, університет Роуд Айленда має школу зв'язку та засобів масової інформації, а також сайт «Лабораторія медіаосвіти» (Media Education Lab), де у відкритому доступі є безліч корисних даних з історії та правил роботи влогу чи блогу, розробка мобільних додатків, список відео про пропаганду. Національна освітня асоціація Вашингтону, округ Колумбія, надає багато інформації з країнознавства, охорони здоров'я та самої медіаграмотності (Media Education Lab). Сайт «Діяльність щодо медіаосвіти» (Action 4 Media Education) пропонує список порад та пропозицій щодо поширення та використання медіаосвіти та посилання на сторонні високоякісні джерела. Цікавим є матеріал «50 Activities to Promote Digital Media Literacy in Students» сайт Teach Thought [20], котрий дає можливість учителю знайти вправи, що допоможуть зробити урок незвичайним.

Вправи з медійної освіти допомагають спроектувати нетрадиційний урок, що допоможе розкрити творчий потенціал вчителя та учня. Для позитивного результату варто його систематизувати та поділити відповідно до рівнів – від найпростішого до найважчого. Існує рівень користувача, аналітика та творчий рівень.

До першого рівня належить просте сприймання тексту та отримання базових навичок роботи з технічними засобами. Це може бути пошук інформації в Інтернеті, створення простого контенту, аналіз джерел, вивчення поділу на жанри тощо.

До більш складного аналітичного рівня відносимо аналіз героїв, їх поведінки, чинники впливу на думку автора, порівняння медійних текстів, відокремлення факту від судження, перевірка інформації, детальне обговорення фільмів або книжок, створення колажів, діалогів та монологів, порівняння відеоматеріалів або статей, створення рецензій, дискусії.

Останній творчий рівень дозволяє розширити творчі здібності учня, сюди може належати написання авторських матеріалів, анімацій, радіовипусків та відеоматеріалів, новинарних сюжетів, газетних чи журнальних стрічок, колонок.

Усі ці вправи можна розширювати, доповнювати чи поєднувати для ефективного застосування на уроці з іноземної мови. Вони допомагають розвивати уже відомі типи діяльності учня – мовлення, читання, аудіювання та письмо.

Метод проєктів є одним із найефективніших способів навчання монологічних виловів та представляє великі можливості у практичному використанні. Такий метод набуває все більшої популярності і належить до базисного плану багатьох навчально-методичних комплексів. Метод проєктів - сукупність прийомів оволодіння певною областю знань або діяльності для досягнення мети або вирішення проблеми. Він покликаний навчити учня самостійно мислити, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки і вирішувати проблеми, залучаючи знання з різних областей [20, с. 3-4]. Метод проєктів має ряд переваг. В першу чергу, даний він має комунікативну спрямованість, що є метою навчання іноземних мов в цілому. Крім того, даний метод підвищує у дітей мотивацію вивчення іноземної мови, учень розкриває свій творчий потенціал, є активним учасником освітнього процесу і має можливість застосувати свої знання, що відповідає вимогам особистісно-орієнтованого навчання.

Метод проєктів дозволяє також формувати в учнів дослідницькі вміння, розвинути пізнавальні навички, критичне та творче мислення, креативність.

Даний метод корисний не лише для учня, а й для педагога, адже він має можливість оцінити того, хто навчається в процесі діяльності. Проектна діяльність також сприяє ближчій співпраці вчителя з учнями і робить процес навчання цікавим й ефективним. Крім того, в проектній діяльності учень інтегрує знання з різних областей і предметів, що сприяє розвитку дитини і розширює її кругозір.

Прикладом роботи з використанням методу проєктів може служити робота над проєктом, розробленим для 9 класу на тему «Благодійність» під назвою «A Good Deed» в рамках теми «Leaders and followers» в навчально-методичному комплексі з англійської мови для 9 класу «Forward» під редакцією Вербицької М.В. Метою даного проєкту є навчання монологічному мовленню, а саме навчання монологу-міркування з елементами опису. Проєкт є короткостроковим, пропонується в рамках 4-5 уроків. Він є груповим, оскільки вся робота здійснюється в групах, учні обговорюють і розробляють власні проєкти в групах. За переважної діяльності проєкт можна визначити, як пошуковий, так як в процесі виконання проєкту учні роблять завдання, що вимагають пошуку інформації.

Роботу над проєктом пропонується здійснити поетапно відповідно до рекомендацій, розроблених в рамках проєктної методики. Перший етап має завдання постановку проблеми, яка буде вирішуватися в процесі роботи над проєктом. Робота починається з введення в комунікативну ситуацію за допомогою колективного обговорення і обміну думок. Учням пропонується подивитися на картинки і подумати над темою проєкту.

Для розкриття поняття і більш глибокого розуміння сутності благодійності учням задаються такі питання: What is charity? What is the aim of it? What are the benefits of charity? What charity organization do you know? What are the most valuable types of charitable donations? How many kinds of charity are

there? Why do people give money to charities? Which charities are the most popular in your country? What charity organization do you know?

Візуалізація і узагальнення інформації, отриманої під час обговорення даних питань, відбувається з використанням таких засобів наочності як кластер: What do you associate charity with? Create a mind map of the main points. Після складання кластера вчитель пропонує подумати над сенсом висловлювання Мольєра: "Every good act is charity. A man's true wealth here after is the good that he does in this world to his fellows." І також про те, чому благодійність називають справжнім багатством людства. За допомогою даної цитати і питань вчителя про сенс цитати, формулюється проблема проекту, яка полягає в тому, що кожна людина може займатися благодійністю і допомагати іншим людям, що приводить учнів до ідеї створення благодійної організації. Проблемою даного проекту є відповідь на питання чи потрібно допомагати іншим, а метою проекту буде створення власної благодійності. Далі навідними питаннями і обговоренням учитель допомагає учням скласти план зі створення своєї благодійної організації:

- kind of the charity
- target
- money
- organization

На наступному етапі відбувається відбір необхідної для вирішення завдань проекту інформації з різних текстових джерел, накопичується мовний та мовленнєвий матеріал, формуються лексико-граматичні навички, що дозволяють використовувати даний матеріал для монологічного мовлення. Отримання інформації та її осмислення пропонується на основі автентичного тексту «Types of charities», що описує і характеризує різні види благодійності.

На передтекстовому етапі першим завданням є підбір відповідностей видів благодійності і конкретних прикладів їх реалізації, яке готує учнів до

сприйняття тексту. Для цього учням пропонуються картки з різними видами благодійності та прикладами їх реалізації. Так, до категорії «Helping Children and Schools» відносяться такі види діяльності як tutoring children during or after school, organizing games and activities for children in hospitals. Учням необхідно з'єднати види і конкретні дії, які люди можуть зробити в рамках благодійності.

Наступним видом роботи на передтекстовому етапі є обговорення отриманої інформації в парах або групах і висловлювання своєї думки з приводу виду благодійності, яким учні хотіли б займатися, а також тих дій, які вони могли б зробити в рамках даного виду або користі, яку вони могли б принести в рамках благодійності. На текстовому етапі учні отримують необхідну інформацію і узагальнюють цю інформацію у вигляді таблиці, в якій необхідно коротко описати кожен тип благодійності за наступними критеріями: type of the charity, target audience, what kind of help, who helps (organization), the aim of the charity.

Ще одним джерелом інформації для учнів є текст «Charity», що представляє собою приклад благодійної діяльності конкретної людини. Для засвоєння змісту і мовних особливостей тексту учням пропонуються такі завдання, як питально-відповідні вправи, визначення вірних і невірних фактів і лексично спрямовані вправи, що допомагають засвоїти стійкі словосполучення, використовувані для опису благодійної діяльності. Ціллю даного завдання є виокремлення з тексту необхідних фраз для власного висловлювання. На заключному етапі відбувається узагальнення отриманої інформації про благодійну діяльність та створення власного проєкту за раніше сформульованим планом. На даному етапі школярам пропонується висловити і обґрунтувати власну думку з приводу виду благодійності, якою вони хочуть займатися, обґрунтування власної думки. Після цього передбачається групова робота над створенням власної благодійності. Даний етап завершується презентацією проєктів учнями. Під час презентації учням пропонується оцінювати проєкти

один одного за кількома критеріями – Title, Creativity, Effectiveness, Design, Presentation. Згодом можна організувати обговорення з виразом власної думки щодо презентацій інших учасників, їх цінності, оригінальності. Фінальне обговорення можна організувати у вигляді рефлексії про те, до яких результатів учні прийшли, чи сподобалося їм створювати види благодійності, чи вважають вони їх здійсненими, корисними, хотіли б займатися цим далі.

Таким чином, пропонується приклад проектної діяльності може використовуватися на уроках англійської мови на середньому етапі навчання для розвитку монологічних умінь учнів, для підвищення їх самостійності в навчальному процесі, розвитку морального виховання.

2.3 Вправи направлені на аналіз візуальної інформації

Активний розвиток новітніх медіатехнологій, зокрема візуальний потік інформації призводить до появи соціально-психологічних проблем. А вже сьогодні будь-кому доступна будь-яка інформація, ніхто не застрахований від сприймання неточної або повністю недостовірної інформації. Звідси постає проблема розвитку спеціальних вмінь та навичок у дітей, котрі допоможуть критично сприймати, відділяти та аналізувати контент, що поширений в мережі Інтернет. Учителі мають знати, як практично реалізувати завдання медійної освіти та навчити учнів критично мислити. Найбільшої результативності надає застосування під час уроку візуальних та аудіовізуальних медіапродуктів, бо учням подобається працювати з кольоровими зображеннями, споглядати відеосюжети, працювати в Інтернеті. Для виконання практичних завдань можна використовувати різноманітні онлайн-ресурси. Це дає змогу формувати ключові компетентності Нової української школи — інформаційно-цифрову та вміння навчатися впродовж життя.

Вирішити проблеми незнання у медіаосвіті можна впровадивши у навчальний план вправи, задачі чи проєкти, котрі допоможуть сформувати у дитини певні особистісні якості та навички, якими вона послуговуватиметься у подальшому житті. Розглянемо можливості та види вправ для учнів 9 класу.

Вправа 1.

Fill in the table.

Remember:

A fact is a statement whose truth has been proven.

Judgment is a person's personal opinion that can be confirmed or refuted.

1. The only way to strengthen the economy is to raise taxes.
2. The next US presidential election will be held on November 3, 2020.
3. Earth is the third planet from the Sun.
4. Everyone needs a best friend.
5. Today, the media takes up most of our time.
6. World War II ended in 1945.
7. Democracy is the best political regime.
8. Ukrainians are forced to emigrate because it is difficult for them to live.
9. This summer is the hottest.
10. Volodymyr Zelensky won the 2019 presidential election in Ukraine.

Fact	Judgment

Дана вправа допоможе учням навчитися відрізняти факти від суджень чи думок, а тому це покращить їх навички аналізу візуальної інформації, що надходить з будь-яких перевірених та неперевірених джерел.

Вправа 2.

Divide into groups of 3-4 people.

Choose a theme and create an advertising poster using the site <https://www.pinterest.ru/>

Remember that you have to provide basic clarification information and answer the news questions "Who?", "What?", "Where?" and "When?".

1. Presentation of the new album of the music group.
2. Premiere of the film.
3. Meeting in a book club.
4. Charity concert.
5. Party at school.

Подане завдання розвине навички відділення основної конкретної інформації від додаткових непотрібних суджень чи маніпулятивних закликів, деталей. Тобто учень вчиться бачити фактичну інформацію та передавати її іншим. Розвивається творчий потенціал кожного учня та цілої групи, робота у командах допоможе закріпити теплі стосунки у колективі.

Вправа 3.

Imagine being a journalist interviewing your favorite celebrity. Make a list of 5 factual questions about her life and work, using information from the Internet. Imagine being a journalist interviewing your favorite celebrity. Make a list of 5 factual questions about her life and work, using information from the Internet.

Така вправа дає можливість учню закріпити свої знання щодо відмінностей між точними фактами та судженнями, думками, «водою». Адже факт – це конкретна цифра, дата, що є підтвердженими у трьох та більше джерелах.

Вправа 4.

Read the text carefully. Write in a notebook only those phrases or sentences that contain facts.

Ukraine

Ukraine is a country located in Eastern Europe, in the southwestern part of the Eastern European Plain.

The area is 603,548 km². The population, according to the State Statistics Service, is 41,588,354 people as of January 1, 2021. The largest country in terms of area, whose territory lies entirely in Europe. It borders the Republic of Belarus to the north, Poland, Slovakia and Hungary to the west, Romania and the Republic of Moldova to the southwest, and the Russian Federation to the east and northeast. In the south and southeast it is washed by the Black and Azov Seas.

Ukraine is a unitary state. It consists of 24 regions, the Autonomous Republic of Crimea and two cities with a special status: Kyiv - the capital of both the largest city and Sevastopol. Ukraine is a parliamentary-presidential republic. The highest body of state power is the Verkhovna Rada of Ukraine, and the head of state is the President of Ukraine.

Ukraine ranks eighth in Europe in terms of population. The official language in Ukraine is Ukrainian.

The state ensures the comprehensive development and functioning of the Ukrainian language in all spheres of public life throughout Ukraine, promotes the study of languages of international communication.

According to the Ukrainian Constitution, access to free education is provided to all citizens. Complete general secondary education is compulsory in public schools. The Ukrainian higher education system includes higher education institutions. The organization of higher education in Ukraine is based on the world structure of highly developed countries.

Вправа 5.

Fill in the blanks using the Internet.

1. _____ Ukraine proclaimed the Act of Independence.
2. On March 9, 2014, Ukrainian literature celebrated the _____ anniversary of Taras Shevchenko's birth.
3. _____ countries of the European Union have opened borders for Ukrainian tourists.
4. _____ is the capital of Sweden.
5. _____ is the main street of Kyiv.
6. The first president of Ukraine was _____.
7. On _____, Ukraine celebrates Constitution Day.
8. Lesya Ukrainka was born in _____.
9. " _____ " - is the first work of new Ukrainian literature, which was written in Ukrainian.
10. _____ - the official date of the beginning of the annexation of the Crimean peninsula.

Така вправа розвиває навички школяра користуватися Інтернетом та шукати потрібну інформацію, її підтвердження у офіційних джерелах.

Вправа 6.

Read the headlines. Consider which ones are manipulative or contain an "information hook." Discuss this in class with the teacher.

1. The Ministry of Culture has blacklisted 14 Russian artists
2. Apple Music depicted a map of Ukraine without Crimea
3. Actors of the DАН Theater presented an audio album based on Stus's poems
4. 7 more areas may fall into the red epidemic zone
5. In the Lviv region, the repair of the Unity Road is almost complete
6. Under the ice can hide the ancestral home of people: what scientists have found in the Arctic
7. New epidemics? Ukraine wants to vaccinate against 10 more diseases

Аналіз новинних заголовків якнайкраще вчить відрізняти звичайну інформацію від маніпуляції. Саме заголовки у газетах, журналах, на сайтах постійно нами маніпулюють задля зацікавлення і підвищення рейтингів.

Вправа 7.

Write a mini-essay about your favorite TV show. Consider in the work whether its producers use manipulative methods of interest and whether you yourself cling to the manipulative hook. Give an example.

Міні-огляд улюбленої передачі допоможе дитині проаналізувати методи впливу на власну особистість, розкриє її потенціал у пошуку та баченні маніпуляцій.

Вправа 8. (Додатки 1-8)

Examine the submitted images carefully. Which countries do they belong to? Think about which of the pictures is a fact and which is a stereotype?

Перегляд картинок, що так чи інакше відносяться до певної країни, розвиває асоціативне мислення.

Вправа 9.

From the sentences below, select the ones that contain propaganda.

1. We need to play sports.
2. Do not shed your own blood for Stalin.
3. Reading books is useful.
4. In Poland, it is believed that Ukraine will not go to Europe with the cult of Bandera.
5. Smoking is harmful.
6. Kyiv inflames the war in Donbass.
7. It is better to drink coffee without sugar.
8. A concert of a youth group took place in Kherson
9. We must drink one and a half liters of water daily
10. Rabinovych laughs at the Ukrainian army, the Russian media support it

Подане завдання допоможе учневі відрізнити пропаганду від звичайної інформації, адже іноді це важко зробити, бо вона може бути схожою і на факт, і на судження, і на маніпуляцію.

Вправа 10.

Divide into 2 groups. Choose a topic and create your own mini-magazine or newspaper. Think about the title, direction, sections, topics and content of 3-4

journalistic materials. On a large sheet of paper, draw two pages of your publication, where there will be journalistic materials on selected topics. Do not forget to specify the authors and editorial staff.

Об'єднання класу у творчі групи для виконання незвичного завдання допоможе учням покращити стосунки у колективі, згрупує їх, розкриє творчий потенціал кожного з учнів, адже кожна дитина отримає своє завдання як справжній працівник газети чи журналу.

ВИСНОВКИ

За статтею 24 Конституції України, «Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово, або в інший спосіб на вибір». [22] Така інформація, що може надходити з різних джерел, безумовно так чи інакше впливає на формування та становлення фахівця. Проте дуже часто ЗМІ та ЗМК поширюють дезінформацію, маючи різні цілі позитивного та негативного характеру. Часто спостерігається негативний вплив масмедіа на розвиток учнів, викликаний маніпуляціями та пропагандою. Змінити усі види ЗМІ нереально, але реально підготувати аудиторію до можливих негативних аспектів та запобігти формуванню неправильного та викривленого світогляду учня. Тому усі вчителі, у тому числі і англійської мови, повинні вміти орієнтуватися в інформаційному просторі і вчити школярів правильному «споживанню» інформації, відгалуженню фактів від вимислів, правди від фейка, маніпуляції від реальної новини тощо.

Особлива роль у розвитку медіаграмотності належить вчителям англійської мови, бо саме вони мають доступ до медіаджерел англійською мовою. Майбутні педагоги мають розвивати власне критичне мислення, розумно сприймати інформацію, отриману з різноманітних джерел, і саме медіаосвіта сприяє формуванню медіаграмотності майбутніх учителів англійської мови, та сприяє розвитку вмінь і навичок аналізу тексту чи аудио- та відеоряду. У процесі професійного розвитку майбутнього вчителя англійської мови, відповідно підібрані медіальні програми продукують реальне світосприйняття, розвивають емоційну сферу, формують характер, розширюють інтелект і забезпечують загальнокультурне зростання особистості майбутнього педагога.

Нові медіа допомагають оперативно надавати інформацію, контролювати стан процесу, дають можливість безпосереднього спілкування. У процесі

навчання вони дозволяють ефективно вивчити запропонований матеріал, аналізувати інформацію з різних джерел, у творчій формі представляти результати своєї роботи. Використання медіа у навчальному процесі забезпечує правильний інформативний зміст навчального заняття. Варто відзначити позитивні характеристики використання нових медіа на уроці: концентрація уваги на засвоєнні найскладніших тем, скорочення часу, можливість засвоїти більший обсяг інформації, формування вмій та навичок самостійної роботи. Також сьогодні у навчальному процесі реалізується виховний та освітній потенціал медіа.

Отже, за допомогою медіа можна розвивати безліч таких надзвичайно корисних якостей особистості, як креативність, критичність мислення, комунікабельність (наприклад, за допомогою відеочатів з людьми з різних куточків планети) і безліч інших, необхідних кожній людині в сучасному суспільстві та інформаційному середовищі. Але неможливо зробити цього без участі школи і вчителів, так як саме в школі дитина проводить більшу частину свого часу. Внаслідок стрімкого розвитку суспільства і технологій, шкільна освіта зазнає з кожним роком все більше змін, з'являються нові вимоги до школи в цілому та уроку як до головної форми організації навчального процесу, зокрема. Для того щоб реалізувати нові потреби, урок має стати новим та сучасним. На сучасному уроці власна діяльність учня стає основою навчання. Учень на такому уроці повинен критично мислити, вміти робити самооцінку діяльності, знаходити креативні незвичайні підходи до вирішення поставлених проблем. Розвивати такі навички у дитини має вчитель, котрий насамперед сам розуміється у сфері медійної освіти. Викладач англійської мови може розширювати та удосконалювати власні уроки не лише за допомогою використання медіазасобів, а й за допомогою впровадження нових вправ з медіаосвіти, задача яких – навчити відділяти факт від твердження, новину від маніпуляції, правду від брехні тощо. Саме урок англійської мови є потужним

інструментом для перевірки інформації, адже вивчаючи англійську мову, учні мають можливість перевіряти факти, що подані українським джерелом на достовірність відповідно до англійського джерела. Це також один із важливих аспектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)
URL:https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ (дата звернення 12.12.18)
2. Кириллова Н.Б. Медиакультура: от модерна к постмодерну. М.: Академический проект, 2005. (2 с.)
3. Кузнецова, Е. И. (2010). *Медиаальность и медиакультура как факторы динамики социальной среды* [Автореферат диссертации доктора философских наук, Нижегородский государственный университет им. Н. А. Добролюбова].
4. Фёдоров, А. В. (2004). *Медиаобразование и медиаграмотность*. Кучма
5. Коновалова, Н. А. (2004). *Развитие медиакультуры студентов педагогического вуза* [Диссертация кандидата педагогических наук, Вологодский государственный педагогический университет].
6. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні [Електронний ресурс]/ схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150. – Режим доступу: <http://www.ispp.org.ua>.
7. Костирко Т. М. Основи медіаграмотності : навчальний посібник / Т. М. Костирко, Т. Д. Корольова, М. С. Жигалкіна. – Миколаїв : НУК, 2019 – 80 с. (67 с., с. 69-70,)
8. Considine, D. (1999). Media Education in United States of America / Educating for Media and the Digital Age. Country Reports. Austrian Federal Ministry of Education and Cultural Affairs & UNESCO. с. 125.

9. Іванов, Валерій; Волошенюк, Оксана; Кульчинська, Леся (2011). *Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд*. Київ: Академія української преси. с. 19.
10. Welle (www.dw.com), Deutsche. Media and Information Literacy | DW | 20.10.2015. DW.COM (en-GB). Процитовано 2021-03-12.
11. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: Підручник для вчителів / Сінді Шейбе, Фейз Рогоу/ Перекл. з англ. С.Дьома; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. К.: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2017. 319с
12. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. — Київ: Центр вільної преси, 2012. — 352 с.
13. Медиаобразование и медиаграмотность: мнения экспертов. psyfactor.org. Процитовано 2021-02-22.
14. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський. Вибрані твори в п'яти томах. – К. : Вид. «Радянська школа», 1976. – Т. 1. – С. 549.
15. Медіаосвіта в загальноосвітній школі : навчально-методичний посібник / О. Янкович. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. – 160 с.
16. Берлянд И.Е. Школа диалога культур. – [электронный ресурс] – Режим доступа. – URL: http://www.bibler.ru/shdkom_be_shdk.htm
17. Гуревич С.М. Экономика отечественных СМИ. Учебное пособие для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2004. – [электронный ресурс] – Режим доступа. – URL: <http://kgu>
18. Возчиков В.А. Философия образования и медиакультура общества: Автореферат на соискание... д-ра философских наук: 09.00.11. – Социальная философия. – СПб, 2007. – 26 с

19. Кириллова Н.Б. Медиакультура как интегратор среды социальной модернизации: Дисс. ... д-ра культурологических наук: 24.00.01. – Теория и история культуры. – М., 2005. – 354 с.
20. <https://action4mediaeducation.org/resources/for-educators/>
21. Полат, Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе –2000. – № 2. – С. 3–10.
22. Конституція України // Електронний ресурс. – Режим доступу:<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> від 9.03.2012.

ДОДАТКИ

